

כ-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

פרשת אחרי

— גיליון 43 —

חלק מהענינים שגידונו בספר

- ביום הכיפורים, שוחט הכה"ג ב' סימנים - וכהן הדיוט הי' מסיים - הסבר נפלא בענין..... 1797
- טעם נפלא לחילוק - שמיתה עושה 'ניפול' - ואין שחיטה עושה 'ניפול'..... 1798
- הוא פורש ובוכה והם פורשים ובוכים..... 1801
- למה עשה רבא ב' יו"כ מחמת 'ספק יום' - הלא יש לו סימן ברור, שהי' מקבל שלום משמים בעיו"כ..... 1805
- כה"ג נכנסים לקה"ק רק ביו"כ - אך אהרן יכול להכנס תמיד, עם קרבנות מתאימים..... 1807
- ההידורים שאמר רבא לעשות - בגוי שהביא קרבן 'בזמן הזה'..... 1808
- טעם שנאסר 'בשר תאווה' במדבר..... 1810
- מדוע נוהג כיסוי הדם רק בחיה ובעוף - ולא בבהמה..... 1811
- מדוע כשאין לו עפר לכיסוי, אסור לשחוט - וכשאין לו חוטים לציצית, מותר לילך בד' כנפות בלא חוטים..... 1812
- איסור 'אשת אח' ואיסור 'אחות אשה' - משונים משאר עריות [דיש אופן שהותרו]..... 1815

כדין, שנתן הקטורת על הגחלים מבחוץ, טרם שנכנס לקה"ק [והדין הוא שנותנים רק בקדש הקדשים].

אמרו: לא היו ימים מועטין עד שמת והוטל באשפה והיו תולעין יוצאין מחוטמו.

וכתב רש"י (שם): לפי שהחוטם בולט, והוא נכנס תחילה. ובריטב"א כתב: שכשתיקן מבחוץ, נמצא דנהנה מהקטרת לפני שנעשית מצותו.

◀ ושלח את השעיר למדבר (טז כב)

■ אין עושים סוכה סמוך לצוק - כי צריך שהמקום היסמוך לצוק יהי 'ארץ גזירה' [בלא בתים]

והלא כבר כתוב ושלח אותו המדברה?

רבי משה גבירצמן מבריסק: לפי שסכות היו עושים עד סמוך לצוק, והאחרונה היתה רחוקה מן הצוק / ומבאר התוי"ט שאם היו עושים סוכה סמוך לצוק לא הי' זה 'ארץ גזירה', ולכן כתיב: 'ושלח את השעיר למדבר', היינו שידאגו שישאר המקום ההוא מדבר.

◀ והניחם שם (טז כג)

■ טעם מדוע גוזזים בגדי יום כיפור - ואין משתמשים בהם בשנה הבאה גמ' (יומא יב): מלמד שטעונים גניזה, שלא ישתמש בהם ביו"כ אחר.

א"ק, אפשר הטעם שלא ישתמש בהם לשנה הבאה, כדלהלן, [בהקדם כמה יסודות]:

הקדמה א. עה"פ (טז יז): 'וכל אדם לא יהיה באהל מועד', מביא הירושלמי (יומא כז), שאפי' המלאכים אסורים להיות בקה"ק, שגם הם קרויים אדם כדכתיב (יחזקאל א): 'פניהם פני אדם'.

ומוסיף (בירושלמי) רבי אבהו: ואין כהן גדול עצמו נמצא שם? ומשני א"ר פנחס, כתיב: 'וכל אדם' והכהן בשעה שנכנס לקה"ק רוח הקודש שורה עליו היו פניו בוערות כלפידים [והרי הוא כמלאך], וזהו שכתוב (מלאכי ב): כי שפתי כהן ישמרו דעת ... כי מלאך ה' צבאות הוא**.

* אגב - שואל המ"כ [מתנות כהונה], מה הועלנו בתרוץ, והלא אף מלאכים אסורים להיות בקה"ק, דדרשינן: 'וכל אדם' אף המלאכים דכתיב בהו (יחזקאל א): 'פניהם פני אדם'?

הקדמה ב. ידוע שככל שהדבר נעלה יותר - כך במותו סרחונו רב, כגון צומח, כאשר ירקב יסריח מעט, ובהמה, כאשר תמות סרחון נבילה חזק מן הצומח. ואדם במותו קשה סרחונו מן הכל.

וכן לענין טומאתם, ככל שהוא גבוה יותר [רוחני יותר], כך תרבה טומאתו, ולכן נבלה מטמאה רק 'טומאת ערב', ו'אדם מת' מטמא שבעה [ע"פ ה'אור החיים' ריש פ' חוקת]**.

והנה עד עתה כל שהבאנו 'אמת ויציב' ומבוסס על מקורות - ועתה נסיים בתירוץ על 'דרך הדרש'.

◀ בקרבנתם לפני ה' וימותו (טז א)

■ מאיוב למדו שלשתוק - גם מביא עונש

מדרש: כיון שראה איוב מיתת בני אהרן, אמר (איוב לו): 'אף לזאת יחרד לבי'.

מסביר החיד"א: דתחילה סבר איוב ששתיקה, אינה כ"כ חמורה*, אך כשראה עונש נדב שאמר לאביהוא: מתי ימותו זקנים הללו [משה ואהרן] ואני ואתה ננהיג את הדור, ואביהוא י'ק שתק' ולמרות זאת מת, מכאן ששתיקה חמורה היא.

* והוא ע"פ הגמ' (סוטה יא), דרש רבי סימאי: ג' היו באותה עצה [כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו], בלעם שיעץ - נהרג, יתרו שברח - ישבו בניו בלשכה הגזית, איוב ששתק - נדון ביסורים.

■ קיבל איוב יסורים - ללמדו שכש'כואב צועקים'

אגב: אומרים [דומני בשם הגרי"ז]: שסבר איוב מה אדבר לפני פרעה נגד גזירת 'השלכת הבנים ליאור', הרי לא ישמע לי - ומידה כנגד מידה הביאו עליו יסורים, וכביכול נאמר לו: 'מה אתה צועק על היסורים' הלא בלא"ה לא יועיל לך הצעקות? אלא מאי?! כש'כואב צועקים' - למה לא צעקת-מכאב, כאשר גזר פרעה וכו'.

◀ והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו (טז יא)

רש"י, וכפר בעדו וגו'. ... 'עליו' ועל 'אחיו הכהנים' ... וכל כפרתו אינה אלא 'על טומאת מקדש וקדשיו', כמו שנאמר (טז טז): 'וכפר על הקדש מטומאות' וגו' (עכ"ד):

■ מדוע קרבנות רבים - על טומאת מקדש?

קרבנות רבים באים על 'טומאת מקדש וקדשיו'* - ואילו על כל העבירות רק שעיר אחד [שעיר המשתלח].

צ"ב מדוע כל כך הרבה קרבנות - על טומאת מקדש וקדשיו? ונראה לומר: השטן משקיע כ"כ הרבה ב'חטאות בני ישראל', וכל פעם כשמגיע יו"כ, מתכפרים כל העבירות, וכל עבודתו יורדת לטמיון.

לכן נתחכם השטן לקלקל את 'מרכז החיסונים' של עם ישראל, לפגוע במקדש, ועי"כ [הגם שטומאה הותרה בציבור] תתמעט מעלת כפרתם, ומשום כך נתנה התורה, הרבה קרבנות לצורך טהרת המקדש.

-- * אלו ה'קרבנות' לכפר על טומאת מקדש וקדשיו [שבועות ב.]:

שעיר הנעשה בפנים - כשיש ידיעה בתחילה ולא בסוף.

שעיר הנעשה בחוץ - [הפוך] כשאין ידיעה בתחילה ויש בסוף. שעירי רגלים ור"ח - כשאין ידיעה כלל.

פר הנעשה בפנים - על הכה"ג ועל הכהנים.

◀ ונתן את הקטרת ... ולא ימות (טז יג)

רש"י הא אם לא עשה כתיקנה חייב מיתה.

ובגמ' (יומא יט): הביאו מעשה בצדוקי שעשה הקטורת שלא

סיום: והנה הכה"ג שהגיע לדרגה של מלאך, לפיכך בצאתו מקה"ק, נטמאו בגדיו מחמת ירידה שירד שוב ל'דרגת אדם', ולסוג טומאה גבוהה כזה לא מהני 'אפר פרה'.

וב'נחל אליהו' הביא טעם לפי פשוטו, והוא: משום שבגדי כהונה מכפרים, ואי אפשר להתכפר פעמיים באותו קרבן, וצריך לחלק בין 'כפרת הבגדים' של כל השנה, לכפרת בגדי לבן דיו"כ.

****** ובזה גם נותנים טעם ל'טומאת לידה' - שנסתלק נשמה מקרבה. 'טומאת צפרניים' - שנסתלק מהם החיות.

◀ **ורחץ את בשרו במים** (טו כד)

■ **אחר שגזרו חכמים על 'רוב שאינו מקפיד' - יש לו להפסל מדאורייתא**

אגב - איתא בגמ' (עירובין ד): דבר תורה אין חוצץ אלא [בהקיים ב' תנאים]: רובו ומקפיד עליו. וגזרו חכמים על רובו [שאינו מקפיד], ועל מיעוטו [המקפיד].

העולם מביא שאלה [בשם הגר"ח מבריסק], שאחר שגזרו חכמים על רוב [שאינו מקפיד], מעתה ה'טובל' מקפיד עליו, [לפי שהוא מונע את הכשר טבילתו מדרבנן]? ומתריצים: שהוא מקפיד רק על החלק ההופכו לרוב*, ונמצא שהוא מקפיד על מיעוט, ומיעוט הגם שהוא מקפיד כשר מדאורייתא.

* כגון שיש חציצה על 51%, הקפידא רק על 2% [כדי שתעמוד החציצה על 49%].

◀ **דם יחשב לאיש ההוא דם שפך** (וי ז)

■ **מדוע השוחט קדשים בחוץ - נחשב לו כאילו הרג אדם?!**

'דם שפך', רש"י: כאילו הרג אדם! וקשה מאד! מה הקשר בין: 'שחוט חוץ' - לבין 'רוצח'?

אמנם מ'הפסוק עצמו' יש ראי' שמדובר כאן ב'דבר חמור', שכן מה בא הכתוב להוסיף במילים: 'דם יחשב לאיש ההוא דם שפך'.

א"ק, ואולי היו 'הנפשות החוטאות' מתגלגלות בקרבנות, לצורך תיקונם, וכאשר יקריב בחוץ - הולך הקרבן לחיצונים [וביטל את תיקון הנפש המתגלגלת, והרי זה כאילו הרגו], כמ"ש (שם ז): 'ולא יזבח עוד את זבחייהם לשעירים', [ובכך הוא גרוע יותר מהורג בהמת קדשים, או מפגל].

אמנם עדיין צ"ב מדוע כאשר 'הורג' בהמת קדשים, לא הוי כ'הורג אדם'.

כמה פעמים כתבתי זה ומחקתי, כי אין ראוי לומר דברים כאלו בלא סמך מן המפרשים, אך לבסוף השארתי: 'שבקיה לקרא דהוא דחיק ומוקים אנפשיה'.

ואין לומר 'דם שפך', שגורם לעצמו 'חיוב כרת', כי מדוע הוזכר ענין זה דווקא כאן [יותר מבשאר מקומות שיש כרת].

◀ **ומן הגר ... ואל פתח אהל מועד לא יביאנו** (וי ח)

■ **'רשימת מקומות' שהזכירה התורה שגם הגר מחוייב במצוה, ומדוע הזכירה באותה מצוה**

א"ק, בכמה מצוות מצינו שהזכירה התורה הגר במיוחד / [כאן] שחוט חוץ, אכילת דם, כיסוי הדם, מצות נסכים, שעיר ע"ז של ציבור [וצ"ב בכל הני, מדוע הוצרך להזהיר הגר?].

ובשחוט חוץ, אפשר משום שרגיל בהם בגיותו [דגוי יכול להקריב בכמה גם בזמן הזה].

קרבן פסח (שמות יב מח / במדבר טו יד) 'וכי יגור אתך גר ועשה פסח לה' המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו'. פירשנו במקומו.

איסור מלאכה ואכילה ביוה"כ (ויקרא טו כט) 'והגר הגר בתוכם', אפשר לומר: שנתגייר ביום הכיפורים סמוך לסוף היום [הגם שאין לשבת בדין, טעו ב"ד וגייירו אותו, וכבר מל מעיקרא או באשעה], וס"ד הואיל ואין כאן עינוי - פטור מן הצום. ונימא מאחר ובעיקר מצות היום [עינוי] אינו, אף באיסור מלאכה מותר.

והגר"ח בטעמא, כתב: לפי שגר אין לו עבירות שצריך עליהם כפרה [כקטן שנולד] לכך צריך לרבותו / א"ק, וקצת קשה על טעם זה דמ"ש מקטן הנעשה גדול ביו"כ [שאינו לו עבירות], דבוודאי צריך לצום.

ובאיסור אכילת דם (ויקרא יז יב) 'והגר הגר בתוכם לא יאכל דם', אפשר לומר: שהגר רגיל במאכלות אסורות, וכאן לרגל חומרת איסור כרת, הזהיר הגר באופן מיוחד.

כיסוי הדם אפשר נמי שלא יבא 'לאכול הדם' [ומצינו כה"ג, דביארו [חלק המפרשים] (סוף נגעים): שקובר הציפור השחווטה - כדי שלא יבא לאוכלה].

מצות נסכים (במדבר טו יד), וכי יגור אתכם גר או אשר בתוכם, כאשר תעשו כן יעשה?

י"ל דעיקר קרא לעצם 'קרבן-גרות', וילפינן בגמ' (כריתות ט): דאפשר לקבל גרים בזמן הזה [אף שאינם יכולים להביא 'קרבן גרות']*.

שעיר ע"ז של ציבור (במדבר טו כו), ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם?

אפשר לומר שהגר 'סורו רע', ומבקש לחזור לע"ז שהי' רגיל בה, וס"ד דכי פלח לה, אדעתא דנפש' עבר - ולא מחמת היתר ב"ד, לכך אמר שאף הוא בכלל כפרה.

מברך את ה', (ויקרא כד טז, כב): 'מברך ה'', 'מכה נפש אדם', ואפשר לומר:

הנה הוכחנו בכמה מקומות, שמברך אינו 'מילים בלבד' - אלא הוא אכן פועל במעשיו לרעה, וא"כ גם מברך ה' ב'ברכתו' הרי הוא פוגם כלפי מעלה [ולא ח"ו בקב"ה עצמו, שאין בו שום שינוי כלל, אבל מ"מ פוגע במקומות גבוהים], וא"כ ס"ד אמנא שרק ליהודי יש כח בקללתו, ולא בגוי, ולכך אמר קרא: דגם גוי יומת בברכו את ה'.

ובהורג אדם, אולי נאמר הפוך [דלא קאי על ההורג על הנהרג] הכי: שגם ההורג גר, חייבים עליו מיתה.

אפר פרה פ' חקת (יט ז): 'והיתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לחקת עולם', ואולי שלא נאמר שגר - כגוי, מה גוי אינו מקבל טומאה, אף גוף הגר אינו מקבל טומאה.

מצות הקהל (דברים לא יב) וגרך אשר בשעריך, אומר מהרי"ל דיסקין, הואיל והדין הוא: שמי שאין לו קרקע - פטור מראיה, ס"ד אמנא: יהי פטור ג"כ ממצות 'הקהל'.

* ראה גם דיוקן של המלבי"ם [מאשר בתוכם] שהבאנו בהמשך [במדבר שם 2211].

מצות מומי קרבן (ויקרא כב יח) 'איש איש מבית ישראל ומן הגר בישראל', אפשר לפי שבגיותו יש מומים שהותרו להקריב לגבוה בכמה ידיהו [דוקין שבעין, ניב שפתים (גטיס נו)], לכך הוצרך להזהירו.

לדון את הגר (ויקרא כד כב) 'משפט אחד יהיה לכם ולגר', עדיין לא ראיתי מדוע הוצרך הכתוב לציין את הגר.

◀ **כִּי־נֶפֶשׁ פֶּלֶאֱשֶׁר דָּמוֹ בְּנֶפֶשׁוֹ הוּא וְאָמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם פֶּלֶאֱשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ פֶּלֶאֱשֶׁר דָּמוֹ הוּא פֶּלֶאֱשֶׁר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל** (וי יז):

א"ק, אמר הכתוב 'לא לאכול דם' לפי שהנפש נמצאת בו? מה הקשר?

ואפשר שכמו ד'אכילת שקצים' מטמטמת את האדם, כן אכילת 'דם בהמה' עושה את האדם בהמי, לפי שנפש הבהמה 'נמצאת ביותר' בדם.

ואפשר עוד, דלפי"ז חולה הצריך לאכול חלב או דם, יש לו להתרחק מן הדם.

◀ **ושמרתם אתם את חוקותי ואת משפטי** (ויח כו)

א"ק, וכי מה הי' המקרא חסר בלא תיבת 'אתם' [כזה: ושמרתם את חוקותי וכו'].

ואפשר שהוא כנגד אדם האומר: הרי פלוני ופלוני, לא שומרים המצוות, ומדוע אשמור 'אני לבדי' המצוות? ! לזה אמר הכתוב: 'אתם', הגם שכולם חוטאים - אתה חייב בשמירתם.

להנצחות ובכל עניני הספר:

אימייל: 6916645@GMAIL.COM

כ-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

פרשת קדושים

— גליון 44 —

חלק מהענינים שנידונו בספר

כיצד סילק המהרי"ל 'מתחסד' שנטפל אליו

מסופר על המהרי"ל דיסקין, שראה סלע שנפל מכומר גוי, ונטלו לעצמו, נטפל אליו אדם ואמר לו: אמנם מעיקר הדין אינך חייב להשיב לו, אבל מ"מ הרי יש 'קידוש ה' להשיב לגוי.

אמר לו המהרי"ל: אין לי כסף להוצאות שבת, והואיל ומעיקר הדין אני פטור - אינני חפץ להשיבו.

לא הרפה ממנו הלה, והמשיך ל'נדנד' לו, עד שאמר לו המהרי"ל, א"כ איפוא נעשה כך, אני אלווה לך את הסלע, אתה תשיב לגוי ותקיים המצוה, ולאחר מיכן תשיב לי את הסכום שהלויתך, כיון ששמע אותו האיש כך - מיד 'פרח לו איש האמת'.

קדושים תהיו (וי ב)

■ קדושים תהיו - גם במחשבה

רש"י הווי פרושים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא 'קדושה'.

א"ק, ונראה לי דכוונת רש"י ביותר, כנגד 'הרהורי עבירה', ו'ממקומו אתה למד', לפי שגם הפסוקים הבאים, מדברים במחשבה [ראה המשך]:

'איש אמו ואביו תראו' - כתב (ערוך השולחן, יו"ד רמ): 'כי מצווה זו היא בכלל המצוות המסורות ללב, שיש לאדם לירא 'מורא פנימי' מהוריו, ולא רק ב'קיום חיצוני'.

'אל תפנו אל האלילים' - שלא יהי' במחשבתך לעבדם (שפתי חכמים).

'וכי תזבחון זבח שלמים' - מחשבת פסול בקרבן.

אגב שואלים, מדוע כתב רש"י (וי ג), שאשה שרשות אחרים עליה, וכי קשה לה לקיים מצות 'מורא', הלא אין 'רשות בעלה' מפריע כלל לקיום מצות מורא?

והגם שמורא הוא גם ב'מעשה' כדאיתא (קידושין לא): איזהו מורא לא ישב במקומו ולא יסתור את דבריו, מ"מ גם לדברים הללו אין רשות בעלה מפריעה לקיים 'מצות מורא'.

עצה לשמירה ממחשבות רעות, ראה עה"פ (במדבר טו לט): 'ולא תתורו אחרי לבבכם' 2229.

ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה (וי ט)

טעמא: פתח בל' רבים וסיים בל' יחיד, ותירץ, דק"ל ד'בשדה שותפים' אין אחד נפטר ע"י פאה שהשאיר חבירו [עיי"ש האופן].

א"ק, עוד נראה להעמיד ב'שדה של יחיד', ודרך הוא שקוצרים כמה בני-אדם יחד, וסיים בל' יחיד, כי האחרון המכלה 'הוא לבדו' עובר את האיסור.

אגב, בכל הפרשה מעורב ל' רבים ויחיד: 'ולא תשבעו ... וחללת' / לא תעשו עול ... לא תשא / את חקתי תשמרו ... בהמתך / לא תקיפו ... ולא תשחית, וכו' וכו'.

ועל דרך הפשט נאמר: דאולי בשניהם [יחיד או רבים] יש צד קולא:

ביחיד - אומר החוטא: 'רק אני עושה האיסור' ו'אין הנזק מרובה כל כך' / וברבים - הפוך: 'כולם עושים' אז למה אני צריך להיות צדיק מכולם, לכך עירבה התורה ל' רבים ול' יחיד לאסור בכל האופנים.

וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם (וי ז)

כתב וקבלה, 'לעזוב' יש שתי משמעויות א. כמו ביוסף [ויעזוב בגדו בידה]. ב. 'עזר וישועה' כמו 'עזב תעזב עמו', והם שני האופנים לקיום מצות לקט:

א. שבתבואה אסור לו לקחת על מנת לחלק לעניים. ב. ובאגוזים ובעצים גבוהים [שיש סכנה שיטפסו על העצים]

אדרבא 'לא יתן להם לקחת לבד' - אלא יקטוף בעצמו ויחלק להם.

לא תלקט ... אני ה' (וי י)

כתב רש"י 'אני ה' להפרע' כדכתיב (משלי כב): 'כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם' [קובע - גזלן].

א"ק וצ"ב מ"ש כאן שהזהיר על הצדקה משום גזילה [משאר מקומות*]:

וי"ל דכאן מיד שנפל הלקט, או שנשאר פאת השדה, זכה העני [ממון השבת] - שאין צריך 'מעשה נתינה', ונמצא שהוא אכן גוזל בפועל את העניים.

* כגון: (דברים טו יא): כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אני מצוך לאמר פתח תפתח את ירך.

לא תקלל חרש (וי יד)

■ מדוע המקלל אדם מישראל לאחר מיתה, פטור - והמקלל אביו ואמו, חייב

אסור לקלל אדם מישראל, שנאמר: 'לא תקלל חרש', רש"י, אבל אחר מיתה פטור ואילו גבי אביו ואמו איתא [פרק כ, ט], ברש"י: לרבות אחר מיתה* [שנסקל], וצ"ב מ"ש?

ובפשיטות ההבדל הוא, בגדר האיסור: דקללה 'בכל אדם', משום שהיא פוגעת ומחסרת, וזה אינו שייך אחר מיתה - ובהורים הגדר הוא ש'מקלה אביו ואמו'.

* וכן הוא בגמ' (סנהדרין פה:), וכן הוא בר"מ (ממרים פ"ה א).

לא תקלל חרש (וי יד)

ובגמ' (שבועות לה) אמרו: שאינו לוקה עד שיקלל בשם ה' [או בכינוי ה'], אמנם איסור יש גם בלא הזכרת ה'.

ובחינוך כתב: שהקללה אכן יכולה להזיק, ותגרום למתקלל 'מארה וצער'.

א"ק, וצ"ב אם כן [שמדובר בפעולה העושה נזק] מאי רבותא דקרא לאסור בחרש יותר מאדם השומע?

וי"ל 'דזה גופא קמ"ל קרא', שטעם הקללה לא משום שכששומע מתבזה ומצטער [דזה בחרש לא שייך], אלא משום הנזק הנגרם.

ולפני עור לא תתן מכשול (וי יז)

ראיתי מביאים (אבני חושן ח"ב) בשם ה'קרבן אהרן': שהנותן אבן [ממש] לפני עור אינו עובר באיסור לפני עור, דהאיסור אינו אלא בעצה רעה [שור"ר שהמנ"ח (מצוה רלב) מסתפק בזה].

א"ק, ואין נראה! לפי דב'נתינת אבן' יש גם 'עצה רעה', דלמשל ההולך לפני עור כדי שישמע העיור קול פסיעותיו וילך אחריו למקום תקלה, וכי אין זה 'עצה רעה' אע"פ שלא דיבר כלום, וכן הנותן אבן לפני עור וכי אין זה עצה רעה אע"פ שלא דיבר כלום.

ובטעמא דקרא נקט בפשיטות: דמניח אבן חייב.

'יד מלאכתי' חקר האיק הדין כשהניח האבן ולא נפל, האם עבר איסור בעצם 'שימת המכשול'.

◀ לא תשנא את אחיך בלבבך (וי יז)

בגמ' (נדה יז) אמר רבי שמעון בן יוחאי: ארבעה דברים הקב"ה 'שונאם', ואני איני אוהבם*.

א"ק, ואפשר דלכך הוצרך רשב"י למעט איבתו וולהסתפק ב'אינו אוהבם', לפי שלא עברו איסור דאורייתא, ולא הותר שנאתם.

* ואני 'איני אוהבם', הנכנס לביתו פתאום ואצ"ל לבית חברו, והאוחז באמה ומשתין, ומשתין מים ערום בפני מיטתו, והמשמש מיטתו בפני כל חי [אפילו לפני עכברים, גמ' שם].

◀ בצדק תשפוט עמיתך ולא תשא עליו חטא (וי יז)

■ ע"י שתדון חברך לזכות - יתמעטו עבירות בעולם, כיצד:

א"ק נראה לפרש הפסוק ע"פ המהרי"ל, דאמר שהחטא נעשה ברובו מכח מידת ה'עזות', ובמקום שאנשי העיר נזהרים בעבירה - צריך עזות מרובה לפרוץ איסור, ומאידך באיסור שהרוב נכשלים בו - בקל עוברים עליו.

והנה כאשר אדם עובר עבירה, הרי מלבד מה שמתחייב על עצם האיסור, עוד 'מוסיף פשע' בכך שגורם לאחרים לעשות כמעשהו אחר שפרץ הגדר, לכך אמרה תורה: 'בצדק תשפוט עמיתך', תדון אותו לכף זכות [וממילא לא יקל בעיניך לעשות כמעשה העבירה שעשה], ואז לא ישא על גבו 'חטא שלך' - בנוסף לחטאו.

◀ לא תקום ולא תטור (וי יח)

מסתפק האדמו"ר מפילץ כמה חקירות:

א. האם כאשר לא משאיל כי [המבקש לשאול] לא השאיל לאחר, אסור. ב. האם כשמהירו מראש: אם לא תשאיל לי לא אשאיל לך, איכא 'אבק נקמה'. ג. שני אנשים המבקשים לשאול ממנו חפץ, ואחד מהם 'לא השאיל לו', האם יש ענין לתת דווקא לו, דומיא דשונא לטעון משום לכוף יצור.

◀ לא תקום ולא תטור אני ה' (וי יח)

בעל קרן לדוד, כי הוא רק שליח [זה שעשה לך רע], וכן מצאנו גבי דוד [כאשר קלל שמעי את דוד]: אמר דוד: ה' אמר לו קלל*.

א"ק, והנה בגמ' (ב"ק צב) אמרינן: 'חמרא למרא טיבותא לשקייא', פירוש: המשקה אותך מיינו של אחר, ראוי שתודה לו הגם שאין היין שלו, על עצם כך שעל ידו, קבלת היין. וצ"ב דכן יש לנו לומר [בהיפוך] על עושה הרעה, דיש לנו 'לטטור לו שנאה' על כך שהוא השליח שעל ידו הגיע אלינו. [אם לא אזהרת הכתוב].

* ה' זה כאשר רצה אבישי להסיר את ראש המקלל [שמעי בן גרא], ומנעו דוד, ואמר לו: ה' אמר לו קלל.

◀ ואהבת לרעך (וי יח)

■ 'ואהבת לרעך כמוך', ו'מה ששנא עליך אל תעשה לחברך', שני גדרים הם

ובגמ' (שבת לא), כך הוא הנוסח: מה ששנא עליך אל תעשה לחברך.

א"ק, ולכאורה יש הפרש בדין בין ב' הנוסחאות, כגון: 'ראובן' [הרוצה] 'לשכור את מידותיו', ומבקש מחבירו 'שמעון' שישפיל אותו... והנה מצד 'ואהבת' - מותר 'שמעון', אך מצד 'מה ששנא' - אסור, משום שה'משפיל' [שמעון] 'מגדל בנפשו' 'מידות מגונות' כאשר עושה לחבירו דבר השנאו עליו.

◀ והיא שפחה נחרפת לאיש (וי כ)

נחל אליהו, התירה תורה עבד עברי בשפחה כנענית [ולא חשיב זנות] - כי זה עדיין 'מסגרת של אישות'.

וכעין זה מצאנו אצל קטנה ש'השיאנה אמה ואחיה', והרי מדאורייתא אין כאן נישואין כלל, והוא בכלל איסור 'לא יהי' קדש', והאין התירו רבנן דבר זה?! אלא כדאמרינן שכשיש 'מסגרת של אישות', ליכא איסור.

א"ק, אכתי צ"ב התינו בעבד עברי כשמיחדת לו אחת, אך כאשר יתן לו האדון שפחות רבות, או כאשר יתן שפחה אחת לב' עבדים? שו"ר רמב"ם (עבדים ג): שני המקרים דלעיל אסורים, וכך כתב: ... ואינו יכול ליתן לו שתי שפחות, ולא ליתן שפחה אחת לשני עבדי העברים כדרך שנותן לכנעניים שנאמר יתן לו אשה [ע"כ לשונן].

◀ והיא שפחה נחרפת לאיש (וי כ)

כתב 'בעל הטורים': נטיעה מקטע רגלי עובר עבירה, כגון 'בועל שפחה חרופה', שלא המתין עד שנשתחררה [לעומת נוטע פרי, שהתגבר על עצמו והמתין ג' שנים].

א"ק, צ"ב דאם ימתין רק יהי 'יותר גרוע', לפי שיפשוט הקידושין בכולה, ותהא אשת איש גמורה.

וכן כתב הר"מ (הל' עבדים פ"ז ו) שאם שחררה נעשית אשת איש גמורה.

◀ ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם (וי כח)

ובגמ' (סנהדרין סח) איתא: כשמת רבי אליעזר הגדול, הי' ר"ע מכה בבשרו עד שהי' דמו שותת, והקשו התוס' והלא איכא איסור 'ושרט לנפש'? ותירצו: דמשום 'הפסד תורה' הי' עושה - ולא משום המת.

א"ק, ואכתי צ"ב וכי לא איפכת לו מן המת?! והלא בוודאי איכפת לו! וא"כ נמצא דיש כאן נמי שריטה משום המת?

ואולי כל שאין כל השרט על המת, לא חשיב 'על מת'. ואע"ג דשרט על ה' מתים חייב ה' מלקות, אלמא 'מקצת שרט למת' נמי הוי ב'איסור שרט'?

שאני התם ד'שאר השרט' הוא ג"כ משום מת.

◀ את שבתותי תשמור ומקדשי תראו (וי ט)

רש"י, לומר לך שאין בנין בית המקדש דוחה שבת.

וא"ת פשיטא, שאין 'עשה' [בנין ביהמ"ק] דוחה שבת החמור, ולמאי איצטריך קרא?

א"ק, וי"ל כדהובא (שמות לה ב): דלר"א איצטריך דס"ל 'מכשירי מצוה דוחים את השבת'. ולרבנן נמי אתי שפיר: שלא תאמר כר"א.

ועוד דס"ד, לילף מ'עבודת הקרבנות' שדוחה שבת.

◀ כי מזרעו נתן למולך למען טמא את מקדשי (כ ג)

■ מדוע הנותן מזרעו למולך, נאמר בו: 'למען טמא את מקדשי', מה המקדש קשור לענין?

טעמא: מה הקשר של המקדש לנותן בנו למולך?

ולפרש"י דאמר 'טמא את מקדשי' היינו 'כנסת ישראל' שמקודשת לשמי - שפיר / אבל לפי התרגום: שפירש 'מקדשי' ממש, מאי איכא למימר?

א. ותירץ: שהי' להם חוק להכנס למקדש לאחר שנתנו הבן למולך.

ב. א"ק, ואולי יש לומר, שיש ב'הקרבנות בן למולך' זלוול במקדש, שכן [אומר כביכול המולך למקדש]: מה מקריבים אצלך כבשים ופרים, ואילו המולך מקבל 'קרבנות אדם', שהוא מסירות נפש גדולה יותר.

וכן מצאנו במלך מואב שהקריב את בנו אשר ימלוך תחתיו לע"ז, וכתוב שם (מ"ב ג כז): 'ויהי קצף גדול על בני ישראל', וכיאר שם הרד"ק, שנמדדו ישראל לעומת מלך מואב אשר נתאמץ בהקרבנות בנו.

◀ כי איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת (כ א)

בגמ' (חולין יא) ילפינן שהולכים אחר רוב ממכה אביו (שמות כא טו) [דדילמא לאו אביו הוא].

מביא המנ"ח (קומץ המנחה סוף מצוה רס) שהעולם מקשים לחדד את התלמידים: מדוע הגמ' לא מוכיחה מ'מקלל אביו'?

ותירצו [העולם]: שיכול לקלל אביו ב'כל מקום שהוא נמצא' - הגם שאינו יודע מי הוא.

ודחה המנ"ח תירוץ זה: א. דאם לא אזלינן בתר רוב - דילמא אביו גוי. ב. אינו חייב רק ב'אביו מסויים' - אבל כשאין ידוע מי הוא - פטור, ומוכיח כן, מדפטר הר"מ שתוקי [ולא אומר שחייב באופן שמקלל בכל מקום שהוא]. ג. א"ק, והתלמידים גם מתרצים שהגמ' שואלת מהקרבן קודם [שמות קודם לויקרא].

◀ ואיש אשר ינאף את אשת איש אשר ינאף את אשת רעהו (כ ז)

טעמא: יש כאן כפל לשון, ואולי בא לומר שאף כאשר ראובן בא על אשת שמעון, אם יחזור שמעון ויבא [בתורת נקמה] על אשת ראובן, מ"מ חייב מיתה.

◀ והייתם לי קדושים ואבדיל אתכם (כ כו)

שומר אמונים, בשתי מצוות מברכים 'אשר בחר בנו', ב'קידוש' ו'בברכת התורה', ששניהם אסורים לגוי.

להנצחות ובכל עניני הספר:

אימייל: 6916645@GMAIL.COM